

338

(2)

650

ЗАКОН

о

СУЗБИЈАЊУ СКУПОЋЕ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА

И НЕСАВЕСНЕ СПЕКУЛАЦИЈЕ

и

ПРАВИЛНИК

ЗА ИЗВРШЕЊЕ ИСТОГ ЗАКОНА

— Службено издање Министарства Социјалне
Политике —

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1922

Уведено у нови инвентар бр.
1 Јануар 1922 год
1898/2

ЗАКОН
о
СУЗБИЈАЊУ СКУПОЋЕ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА
И НЕСАВЕСНЕ СПЕКУЛАЦИЈЕ
и
ПРАВИЛНИК
за извршење истог закона

— Службено издање Министарства Социјалне
Политике —

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1922

ЗАКОН

О СУЗБИЈАЊУ СКУПОЋЕ ЖИВОТНИХ НА-
МИРНИЦА И НЕСАВЕСНЕ СПЕКУЛАЦИЈЕ.

Објављен у 5. броју „Службених Новина“ од 6. ја-
нуара а исправка штампарских грешака у њему об-
јављена у 65. броју „Службених Новина“ од 23.
марта 1922. године.

МИ
АЛЕКСАНДАР I
по милости Божјој и вољи Народној
КРАЉ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Законодавни Одбор на основу члана 130. Устава, на својој XXXI. редовној седници, од 16. децембра 1921. године решио и да смо Ми потврдили и потврђујемо: да се Уредба о сузбијању скупоће животних намирница и несавесне спекулације од 27. јуна 1921. године измени и да гласи:

ЗАКОН
О СУЗБИЈАЊУ СКУПОЋЕ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА И
НЕСАВЕСНЕ СПЕКУЛАЦИЈЕ.

Члан 1.

Министар Социјалне Политике стара се да становништво Краљевине буде снабдевено животним намирницама у доволној количини и по умереним ценама.

Под животним намирницама, по овом закону, подразумевају се људска храна (јело и пиће), сточна храна, одећа, обућа, огрев, осветљење, земљорадничке справе, пољопривредни алати, лекови, и други

Br. 37225

предмети преке потребе, као и материјал за израду истих.

Члан 2.

Ради постигнућа циља изложенога у претходном члану Министар Социјалне Политике служиће се, по потреби, овим мерама:

1) Потпомагаће одржавање досадашњих и отварање нових продавница потрошачких и земљорадничких задруга и самоуправних тела, а по потреби установљаваће и државне продавнице.

У пасивним крајевима Министарство за Социјалну Политику дужно је одржавати сталне продавнице за најнужније предмете исхране, ради помагања становништва у случају неродних година.

2) Посредоваће код надлежних Министара око олакшавања промета животних намирница, како у погледу превоза, тако и у погледу наплате разних дажбина.

3) Спречаваће нагомилавање намирница по магацинima (слагалиштима, складиштима), као и све друге поступке, који би имали за циљ подизање цена животним намирницама.

Члан 3.

Потрошачке и земљорадничке задруге и самоуправне апроваизације, по тачци 1.

претходног члана; добијаће помоћ у бескаматном кредиту у границама буџетске могућности.

Члан 4.

У колико би добијале од Државе намирнице и кредите за набавку ових ради исхране становништва, потрошачке и земљорадничке задруге дужне су из добивених кредита, као и из добивених количина намирница, подједнако снабдевати како своје чланове тако и остало становништво дотичног места.

Члан 5.

Оснива се нарочити „Фонд за исхрану сиротиње“ у који се уносе новчана казна и новац од продате конфисковане робе, по кривицама из овога закона.

Министарство за Социјалну Политику издаваће, у границама буџетске могућности, помоћ „Фонду за исхрану сиротиње“.

Члан 6.

Сваки ко продаје животне намирнице у дућану (радњи), на пазару (тргу, пијаци), или на другом коме месту, мора сумарно или појединачно означити цене појединим предметима тако, да их свако може јасно видети.

Од ове се обавезе изузимају само производчи сељаци, који су своје производе донели на пијацу ради продаје.

Ко не означи цену животним намирницама или неће да их истакне на видно место, казниће се затвором до 3 месеца и новчаном казном до 10.000 динара.

Члан 7.

Сваки продавалац дужан је излагати продаји све животне намирнице набављене у циљу продаје.

Забрањено је нагомилавање намирница, предвиђених у члану 1. у сврху да се роба узме из промета и тиме повиси њена цена.

Ко се огреши о одредбе овога члана казниће се затвором до 6 месеци и новчаном казном до 50.000 динара.

Члан 8.

За све врсте намирница, побројаних у члану 1. овог закона, забрањено је продавцима тражити већу цену него што је она која обезбеђује обичну и дозвољену трговачку чисту добит, која ни у којем случају не може бити већа од 25%.

Исто тако забрањено је занатлијама да траже претерану цену за услуге при вр-

шењу свога заната. У овоме случају сматра се да је претерана цена она, која је већа од пристојне зараде дотичног занатлије с обзиром на скupoћу у месту у коме ради и на стварне режијске трошкове његове радње.

Ко се огреши о ове одредбе казниће се затвором до 3 месеца и новчаном казном до 10.000 динара.

Овако ће се казлити и онај ко лажно мери и смањује оброке (порције) животних намирница при продаји.

Под одредбе става првог овог члана не потпадају земљорадници, који доносе своје производе на пијацу.

Члан 9.

Забрањено је вишеструко препрдавање и нечиста спекулација којом се иде за поскупљивањем цена животним намирницама а нарочито договарање између производната или посредника да би се цена роби повисила. Забрањено је takoђе куповати намирнице на трговима (пијацама), и сајмовима (вашарима), ради препродаје на истом месту и за време трајања истог пазарног дана.

Велико-продавци и продавци на ситно у циљу снабдевања ових последњих, закљу-

чиваће међу собом продаје, односно куповине после времена, одређеног за продају на ситно на дотичном месту.

Ко почини прекршај те одредбе казниће се затвором до 6 месеци и новчаном казном до 50.000 динара.

Члан 10.

Ко повреди дужност лиферања животних намирница, која се оснива на уговору склопљеном с једном државном или самоуправном установом ако као комисионар или поткомисионар или као службеник при извршењу добавног посла намерно доведе у опасност или омстој извршењу лиферације, казниће се затвором до 6 месеци и новчаном казном до 100.000 динара.

Члан 11.

1. Ко некога одвраћа да на пијацу не донесе животне намирнице у намери да на пијаци не буде или да буде мало робе.

2. Ко од онога, који носи животне намирнице на пијацу још на путу до пијаце, те намирнице купи, у намери да их на пијаци не буде, или да их буде мало па да их сам може продавати по скупу цену, казниће се затвором до 1 месец и новчаном казном до 5000 динара.

Члан 12.

1. Ко намирнице учини неупотребљивим или их уништи, у намери да смањи њихову количину, или да ограничи њихову продају; и

2. Ко у намери да себи осигура набавку најнужнијих намирница, или да у будуће себи осигура првенство пред другим купцима (капарисање) понуди цену која је већа од тржне (пијачне) цене, тако да се по мишљењу вештака сматра као таква намера, казниће се затвором до 1 месец и новчаном казном до 5000 динара.

Члан 13.

Ко учини у поврату једно од дела споменутих у члановима 7., 8. и 9. овога закона, казниће се, уз казну која је предвиђена за дотично дело, забраном даљег рада привремено или за увек.

Члан 14.

У случајевима из чланова 7., 8. и 9. поред казне затвором и новчане казне, осуђеном ће се одузети и сва количина робе, која је била предметом кривичног дела, у корист „Фонда за исхрану сиротиње“.

Члан 15.

Власник предузећа јамчи за казне на које буду осуђени заступник или који службеник предузећа за преступе прописане овим законом солидарно са осуђеним. Под власницима предузећа подразумевају се и друштва и јуристичка лица.

Члан 16.

Казне затвором, по овом закону изречене, не могу се замењивати новцем а новчане казне у случају неутеривости, замениће се затвором, рачунајући за сваких 50 динара по један дан затвора.

Али ово претварање новчане казне у казну затвора не може прекорачити три месеца.

Члан 17.

Пријављивање и претходно извиђање кривица по овом закону вршиће, према постојећим прописима у појединим крајевима наше Државе, полицијске власти.

Расправљање и пресуђивање о кривицама учињеним по овом закону вршиће у крајевима Србије и Црне Горе један судија, кога за то одреди председник Првостепеног Суда, а у осталим крајевима Котарски Суд.

Члан 18.

Противу пресуда интересовани имају право жалбе надлежном Првостепеном односно Окружном Суду (Судбеном Столу) према постојећим прописима.

Члан 19.

Извршна решења се објављују преко званичних новина о трошку осуђенога.

Члан 20.

Кажњивост преступа по овом закону застарева за годину дана од дана преступа, ако не буде поведена истрага.

Члан 21.

У свима предметима, по којима се води поступак по Уредби о сузбијању скupoће животних памирница и несавесне спекулације од 27. јуна 1921. год. имају се од дана, кад овај закон добије обавезну законску силу наставити према прописима овога закона.

Извршне пресуде, које нису извршене, имају се поново расматрати и пресудити пред надлежним Првостепеним Судом у смислу одредаба овог закона (чл. 18).

Члан 22.

Овлашћује се Министар Социјалне Политике да пропише Правилник за извршење овог закона.

Члан 23.

Овај закон ступа на снагу од дана када га Краљ потпише, а обавезну законску силу добија после 15 дана од дана објаве у „Службеним Новинама“.

Од тога дана престаје важити „Уредба о сузбијању скupoље животних намирница и несавесне спекулације“ од 27. јуна 1921. године и сви остали закони и законски прописи који су у противности са овим законом.

Препоручујемо Нашем Министру Социјалне Политике да овај закон обнародује а свима Нашим Министрима да се о његовом извршењу старају; властима, пак, заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

30. децембра 1921. год.
у Београду.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

Министар
Социјалне Политике
Д-р Жерјав, с. р.

(Следују потписи свију Министара).

ПРАВИЛНИК

ЗА ИЗВРШЕЊЕ ЗАКОНА О СУЗБИЈАЊУ
СКУПОЉЕ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА И
НЕСАВЕСНЕ СПЕКУЛАЦИЈЕ ОД 30. ДЕ-
ЦЕМБРА 1921. ГОДИНЕ.

Објављен у 200. броју „Службених Новина“ од
11. септембра 1922. године.

60

ПРАВИЛНИК

За извршење Закона о сузбијању скupoће животних намирница и несавесне спекулације од 30. децембра 1921. године.

На основу чл. 22. Закона о сузбијању скupoће животних намирница и несавесне спекулације од 30. децембра 1921. године, који је објављен у 5. броју „Службених Новина“ од 6. јануара 1922. године, прописујем овај Правилник:

A. Појам животних намирница.

Члан 1.

Под животним намирницама подразумевају се: људска храна (јело и пиће), сточна храна, одећа, обућа, огрев, осветљење, земљорадничке справе, пољопривредни алати, сви они предмети, који се, према начину живота у дотичном крају, сматрају као предмети преке потребе у које се убраја и материјал за израду и уређење грађевина.

Зак. и Правил. о скupoћи

Предмети преке потребе јесу они који чувају и унапређују телесни опстанак широких слојева и омогућавају човеку живот према данашњим културним потребама. У њих се не убрајају предмети, који служе луксузу.

Монополски предмети и лекови, који се продају по апотекама (лекарнама), за које Министарство Народног Здравља прописује таксу, изузимају се од одредаба Закона о сузбијању скупоће животних намирница и несавесне спекулације. Међутим, продаја лекова по другим радњама, односно предузећима, подлежи прописима поменутог Закона. Под лековима, пак, подразумевају се они који се налазе у државној фармакопеји и они које је Министарство Народног Здравља као такве огласило.

Б. Заштитне (прохибитивне) мере.

Члан 2.

Да би се могло спречити нагомилавање намирница по магацинima (слагалиштима, складиштима) као и сви други поступци, који би имали за циљ подизање цена животним намирницама, произвођачи, трговци, слагалишта и прометна подuzeћа, који имају

на залихи животне намирнице у својим или туђим просторијама или их чувају за друге, дужни су, да најдаље до свакога десетог дана у месецу пријаве државним полицијским властима првог степена, а у крајевима, где ових нема, општинским тачне количине животних намирница.

Ове власти могу у свако доба прећедати тргове, дућане, стоваришта и приватне станове, кад постоји сумња, да се у њима налазе скривене животне намирнице.

Осим тога ове власти, преко стручних лица, а на трошак лица која су обавезна вршити пријаву животних намирница, имају право прегледа и пословних књига, писама, рачуна и осталих хартија свима, који не би у горе поменутом року извршили пријаве по овом члану.

Сви органи власти имају чувати као службену тајну све што сазнаду у вршењу дужности по овоме члану.

Ако би се показало да општинске власти, и поред казнених мера учињених према њима од полицијске власти, не врше савесно ову своју дужност Министарство Социјалне Политике као и надлежне полицијске

власти поставиће нарочитог комесара који ће о њиховом трошку вршити прегледе у смислу овог члана.

Овај се члан односи нарочито на цереалије (житарице) и млинске производе као и на оне предмете, које ће Министар Социјалне Политике нарочитим расписом означити.

Од дужности пријаве у смислу овога члана изузети су произвођачи земљорадници, који на властитом земљишту не производе више од два вагона цереалија.

В. Означивање цена.

Члан 3.

Сви продавци животних намирница, на велико или на мало, обавезни су означити цене појединим намирницама према врсти робе и по уобичајеном начину продаје и то тако, да означену цену може свако лако и јасно видети.

За сваку врсту намирница, које дотични продавац има на продаји у радњи, у контоару (гросисте) као и у свима оним просторијама у које кутије долазе ради прегледа робе у циљу куповине мора на видном месту истаћи:

1) за израђене предмете: од сваке врсте бар по један комад или један пар, туце и т. д. са назначеним ценама.

2) за материјал: за сваку врсту узорак са назначеном ценом по метру, по килограму, по литру, по комаду и т. д.

Поред овога што је речено под 1) и 2) свака радња може имати и свој каталог (ценовник). Али, при свем том, на сваком предмету, изложеном било у радњи, пред радњом, у прозору (излогу) мора бити јасно означена цена.

Све ово важи како за трговце на велико или на мало у опште, тако и за индустријалце, занатлије и остала лица која се баве продајом животних намирница или њиховом израдом ради продаје.

У хотелима, ресторацијама, кафанима, механама и осталим јавним кућињама цена јелу и пићу означиће се за јела по порцијама, а за пића по уобичајеном начину (литар, боца, чаша, шолја) у виду табеле (јеловник, ценовник).

Од обавезе истицања цене изузимају се, по чл. 6. Закона о сузбијању скupoће животних намирница и несавесне спекулације, само произвођачи сељаци т. ј. они, који производе са

свог имања или од свог домазлука доносе или доводе на пијацу ради продаје, а не и сељаци који врше препродају (сељаци препродавци).

Г. Поједини деликти (кривице).

Члан 4.

Нагомилавање животних намирница.

Нагомилавање намирница, по члану 7. Закона, је свако задржавање набављене робе од продаје у сврху, да се роба узме из промета и тиме јој повиси цена. Нарочито сматраће се нагомилавање намирница набављање и задржавање животних намирница у већим количинама него што их дотични продавац, с обзиром на сезону и на обим свога пословања, обично држи.

О томе одлучује судија на основу прикупљених података, а по свом уверењу.

Нагомилавање намирница постоји и тада, кад се при продаји захтевају веће цене од тржних и дневних цена, да се тиме одбијају купци.

О ове одредбе греши се такође и онај продавац, који не излаже продаји све животне намирнице, набављене у циљу продаје.

Члан 5.

Претеривање цена.

За претеривање цена окривљују се, у смислу члана 8. Закона, продавац или произвођач или приватно лице, ако тражи већу цену од оне, која обезбеђује обичну и дозвољену трговачку чисту добит, која ни у којем случају не може бити већа од 25% а мора одговарати обичној трговачкој добити ако је ова нижа од 25%. Овај пропис не важи за производе, које земљорадник са свог имања доноси на пијацу.

Који је проценат чисте трговачке добити за поједине врсте робе у овом оквиру допуштен одлучиће судија, после саслушања вештака, по своме уверењу, узимајући у обзир врсту робе, обим радње (промет) и место радње.

При прорачунавању процента чисте добити узима се као основа набавна цена робе (набавне цене сировина, полу прерађевина и прерађевина) као и трошкови око набављања робе (царине, отпремнички трошкови и издатци за паковање, провизије посредника и т. д.) и општи и пословни трошкови (трошкови за мањке, провизије

за заступнике, трошкови за прерађивање, плате и наднице намештеника и радника, издатци за социјално осигурање, за осигурање предузећа, кирије, поштански и реклами трошкови, амортизација и т. д.).

За претеривање цена окривљује се и занатлија који тражи претерану цену за услуге у вршењу свог заната. У овом случају сматра се да је претерана цена она која је већа од пристојне зараде дотичног занатлије с обзиром на скupoћу у месту у коме ради и за стварне режијске трошкове његове радње.

По одредбама овога члана окривљује се и онај, који лажно мери и смањује оброке (порције) животних намирница при продаји.

Члан 6.

Вишеспруко препрдавање и нечиста спекулација.

Вишеструко препрдавање (верижна трговина) постоји кад се прелаз робе из руку производача у руке потрошача продужује или отежава и поскупљује тиме, што се уводи нов, привредно сувишан, члан у трговину.

Али и без вишеструког препрдавања окривљује се за „нечисту спекулацију“ и онај који договарањем с другим произвођачем или посредником, или ширењем неистинитих вести, или којим другим средством изазива вештачко дизање цена животним намирницама.

За нечисту спекулацију одговара и онај који купује намирнице на трговима (пијацама), сајмовима (вашарима) ради препродаје на истом месту и за време трајања истог пазарног дана; даље онај, који закључује продају односно куповину између великопрдаваца и продаваца на ситно у циљу снабдевања ових последњих пре и за време одређено за продају на ситно на дотичном месту (члан 12. последњи став Правилника).

Члан 7.

За неизвршење лиферација (члан 10. Закона) одговара:

- 1) ко намерно не изврши уговор о лифтеровању животних намирница, закључен са каквом државном или самоуправном установом;
- 2) ко као комисионар или поткомисионар или службеник намерно до-

води у опасност или омете извршење испоруке.

Члан 8.

Смањивање количина животних намирница на пијаци.

За ту се кривицу оптужује онај, који некога одвраћа да на пијацу не доноси животне намирнице, или ко од онога који носи животне намирнице на пијацу још на путу до пијаце купи, у намери да их на пијаци не буде или да их буде мало, па да их сам може продавати по скупу цену.

Члан 9.

Уништење животних намирница.

За кривице из чл. 12. Закона окривљује се онај ко учини животне намирнице неупотребљивим у опште или барем неупотребљивим за њихову пребитну сврху, као и онај ко их уништи, а све то у циљу смањења њихове количине и ограничења њихове продаје.

Члан 10.

Понуда већих цена.

За понуду већих цена одговара онај, ко у намери да себи осигура набавку најнужнијих намирница или да

у будуће себи осигура првенство пред другим купцима (капарисање) понуди цену, која је већа од тржишне (пижачне) цене, тако да се по мишљењу вештака сматра као таква намера.

Д. „Фонд за исхрану сиротиње“.

Члан 11.

„Фонд за исхрану сиротиње“, о коме говори члан 5. Закона, постоји код Државне Хипотекарне Банке у Београду. Све новчане казне и новац од продате конфисковане робе, по одредбама поменутог Закона, шаље се од стране извршних власти на приплод Државној Хипотекарној Банци по истеку сваког, а најдаље до петог дана идућег месеца.

Уз пошиљку новца иде и акт у коме мора бити означен: име, презиме и занимање кажњеног; место његовог становља; која га је власт казнила; за какво је дело кажњен; нумера и датум извршне пресуде; износ суме која се шаље са означењем колико је од новчане казне, а колико од продате конфисковане робе. Такав исти акт шаље се и Министарству Социјалне Политике, Оделењу Јавне Помоћи.

У овај Фонд улази и помоћ од

стране Министарства Социјалне Политике.

Издатци из овог Фонда врше се по решењима и налозима Министра Социјалне Политике.

Државна Хипотекарна Банка по завршетку сваке рачунске године шаље Министарству Социјалне Политике преглед стања „Фонда за исхрану сиротиње“ за протеклу годину.

Б. Поступак.

Члан 12.

Пријављивање и претходно извиђање као и расправљање и пресуђивање кривица, по Закону о сузбијању скupoћа животних намирница и несавесне спекулације, врше се према постојећим прописима у појединим крајевима наше Државе (Члан 17. Закона).

Полицијске су власти дужне да поступају не само на пријаву појединача већ и по званичној дужности, без наплате таксе. Тога ради оне ће имати да воде нарочити сталан надзор над трговинама, радњама, трговима (пијацама), сајмовима (вашарима) и да врше све што треба да се кривице по Закону о сузбијању скupoће жи-

вотних намирница и несавесне спекулације региструју, да се за најкраће време сумарно писмено утврди стање ствари и сва доказна срества, да се осигура одузимање робе (члан 13. овог Правилника) и да се најдаље за три дана достави пријава надлежном суду.

Где општине врше дужност пијачне полиције, врше ову дужност поред државних полицијских органа и општински.

Надлежне власти имају у смислу члана 9. Закона да одреде место и трајање времена продаје на ситно и на велико.

Члан 13.

Да би се осигурало одузимање робе, по чл. 14. Закона, сва количина робе, која је била предмет кривичног дела чланова 7., 8. и 9. Закона о сузбијању скupoће животних намирница и несавесне спекулације, привремено се узапти чим се ислеђење почне, па ће власти применити све законске мере за чување робе. Узапење робе може бити замењено полагањем новчане казије у износу вредности робе.

Ако је привремено или дефинитивно узапењена роба подложна квару про-

даће се у року од 24 часа по узапћењу јавним надметањем, остала роба најдаље у року од пет дана по извршности пресуде.

Ако продавац не буде осуђен враћа му се новац, добијен од продаје пријевремено узапћене робе.

Новац од дефинитивно продате робе шаље се у року од три дана Државној Хипотекарној Банци за „Фонд за исхрану сиротиње“, поступајући по чл. 11. овога Правилника.

Члан 14.

Извршна решења судови објављују у званичним новинама дотичне покрајине о трошку осуђеног.

Исто тако та решења достављају надлежној општинској власти да их јавно огласи, као и дотичној комори односно обртној власти прве молбе ради знања да је осуђеноме, по члану 13. Закона, забрањен даљи рад пријевремено или за увек.

Извршне судске пресуде полицијске и финансијске власти дужне су извршити најдаље у року од 48 часова од када пресуду приме на извршење.

Члан 15.

Општине смеју образовати нарочите апроваизационе одборе, којима је задатак да дају властима мишљење о мерама којима ће се успешно спровести прописи Закона о сузбијању скупоће животних намирница и несавесне спекулације; даље да испитују у колико су цене животним намирницама означене према прописима, да помажу полицијске власти при истеђивању кривица, и најпосле, да помажу општину у одржавању и стварању апроваизационих установа.

Чланове апроваизационог одбора бира општински одбор из редова потрошача, земљорадника, занатлија, индустријалаца и трговаца.

Члан 16.

Овај Правилник добија обавезну силу за све грађане и власти на територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца по истеку десет дана од дана објаве у „Службеним Новинама“.

Бр. 4982.
7. септембра 1922. год.
у Београду.

Министар Социјалне Политике,

Д-р Жерјав, с. р.

